

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

(повна назва закладу вищої освіти)

Факультет/інститут _____ геолого-географічний _____

Кафедра ґрунтознавства і географії ґрунтів _____

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Професор з науково-педагогічної роботи

Запорожченко О. В.

20__ р.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ

Основи педагогічних досліджень

(назва навчальної дисципліни)

Рівень вищої освіти _____ перший (бакалаврський) _____

Спеціальність _____ 014.07 Середня освіта (Географія) _____
(код і назва спеціальності (тей))

2017 р.

Розробники: (вказати прізвища, наукові ступені, вчені звання та посади розробників):

доктор біологічних наук, професор **Красеха Єрофей Никифорович**, професор кафедри ґрунтознавства і географії ґрунтів

Навчальна програма затверджена на засіданні кафедри **ґрунтознавства і географії ґрунтів**

Протокол № 1 від «31» серпня 2017 року

Завідувач кафедри

_____ (підпис)

Біланчин Я.М.

_____ (прізвище та ініціали)

Обговорено та рекомендовано до затвердження навчально-методичною комісією (НМК)

геолого-географічного факультету:

Протокол № 1 від “05” вересня 2017 року

Голова НМК

_____ (підпис)

Біланчин Я.М.

_____ (прізвище та ініціали)

Вступ

Навчальна програма дисципліни «Основи педагогічних досліджень» складена відповідно до освітньо-професійної/освітньо-наукової програми бакалавра спеціальностей 014.07 Середня освіта (Географія)

Предметом вивчення навчальної дисципліни є логіка наукового дослідження, основні етапи наукового педагогічного дослідження, його особливості і методика здійснення досліджень конкретних проблем педагогіки на основі загальнонаукових і емпіричних наукових методів відповідно до сучасного рівня розвитку педагогічної науки.

Місце навчальної дисципліни в структурі освітнього процесу.

Базується на знаннях отриманих при вивченні наступних дисциплін «Філософія», «Педагогіка», «Географія в ЗОНЗ та методика її викладання» та інші. Є вибірковою навчальною дисципліною в системі підготовки здобувача освіти за спеціальністю 014.07 «Середня освіта (Географія)». Знання отримані при опануванні дисципліною можуть бути застосовані при проходженні виробничої практики та при написанні дипломної роботи.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Теоретичні основи й методологія наукових досліджень
2. Послідовність виконання наукового дослідження й оформлення його результатів

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу полягає в оволодінні студентами знаннями і формуванні вмінь, необхідних для здійснення самостійного наукового дослідження. У процесі вивчення курсу студенти оволодівають знаннями про методологію педагогічного дослідження; організаційну структуру наукових досліджень в Україні, основні групи методів наукового дослідження, аналізують переваги та недоліки окремих методів дослідження; ознайомлюються з науково-категоріальним апаратом дослідження; логікою й основними етапами педагогічного дослідження; особливостями проведення експериментального дослідження у школі; структурою дипломної роботи; розглядають загальні правила оформлення наукового дослідження, основні вимоги до оформлення списку використаних джерел; оволодівають уміннями, необхідними для здійснення самостійного наукового дослідження проблем навчання та виховання учнів в школі.

Завдання курсу:

- методичні: оволодіння майбутніми вчителями методикою, методами та прийомами організації наукового педагогічного пошуку;
- пізнавальні: ознайомлення студентів з основними положеннями та місцем педагогічної науки у розвитку суспільства, закономірностями організації, постановки, проведення і узагальнення результатів педагогічного дослідження;
- практичні: забезпечення міцних знань, умінь і навичок наукової діяльності студентів, оволодіння методами наукового пізнання, необхідними у бурхливому потоці наукової інформації;
- уміння написати, оформити і захистити випускню роботу.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей**:

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей**:

ЗК5 - Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел

ФК6 - Здатність здійснювати професійну діяльність вчителя географії, класного керівника, педагога-організатора позакласної та позашкільної виховної роботи на основі аналізу та осмислення педагогічної діяльності, застосування творчого підходу, інноваційних методів та освітніх технологій для відповідного забезпечення належної якості навчально-виховного процесу в закладах освіти

ФК8 - Здатність застосовувати набуті географічні і психолого-педагогічні

компетентності, знання сучасних методик і освітніх технологій для формування в учнів загальних і предметних компетентностей та здійснення міжпредметних зв'язків географії

Кінцеві **програмні результати навчання**, формуванню яких сприяє навчальна дисципліна:

ПРН5 - знає психолого-педагогічні аспекти навчання і виховання учнів: вікові та індивідуальні психологічні особливості особистості учня, основні психічні процеси, зміст педагогічних теорій, основні категорії педагогіки, методи педагогічних досліджень, закономірності, принципи та методи навчання та виховання, особливості фізичного розвитку учня, функціональні обов'язки вчителя та класного керівника тощо

ПРН8 - знає елементи теоретичного й експериментального (пробного) дослідження в професійній сфері та методи їх реалізації, розуміє сутність дисциплін, їх місце та роль у формуванні різносторонньо розвиненого фахівця географа

ПРН24 - аналізує державний стандарт основної (базової) середньої школи і навчальні програми з географії та природознавства для планування і конструювання основних видів навчальної діяльності учнів

Очікувані результати навчання. У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен *знати*:

- що являє собою наука як система знань і метод пізнання;
- сутність поняття «методологія наукового пізнання»;
- сутність загальнонаукових і конкретно-наукових методів і принципів дослідження.

уміти :

- планувати й організовувати науковий експеримент;
- обробляти й оформлювати результати наукових спостережень;
- працювати з науковою літературою;
- готувати до друку матеріали курсових, дипломних та інших науково-дослідних робіт.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 60 годин, що становить 2 кредити ЄКТС.

2. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретичні основи й методологія наукових досліджень

Тема 1. Наука як система уявлень про світ.

Сутність науки. Історичні етапи розвитку науки. Передумови виникнення науки як необхідного наслідку суспільного розподілу праці. Наука на ранніх стадіях розвитку суспільства. Наука в період середньовіччя. Наука в умовах виникнення і розвитку капіталізму. Класифікація наук.

Теоретична основа наукових досліджень.

Тема 2. Теорія як система достовірних знань про дійсність.

Структура наукової теорії. Принцип. Ідея. Сутність. Фундаментальний закон. Мінімізація. Функції наукової теорії. Класифікація наукових теорій.

Тема 3. Методологія і методи наукових досліджень.

Методологічна культура науки. Наукова парадигма. Методи наукового пізнання. Уявлення про метод як засіб пізнання. Методи емпіричного дослідження: спостереження, порівняння, вимірювання, експеримент. Методи теоретичного дослідження: ідеалізація, формалізація, логічні та історичні методи.

Методи, що можуть бути застосовані на емпіричному й теоретичному рівнях: абстрагування, аналіз і синтез, індукція й дедукція, моделювання.

Тема 4. Системний підхід і системний аналіз.

Загальні відомості про систему. Структура, характеристики та властивості систем. Визначення системного підходу. Вплив системного підходу на послідовність наукового дослідження.

Особливості прояву системного аналізу у науковому дослідженні.

Змістовий модуль 2.Послідовність виконання наукового дослідження й оформлення його результатів

Тема 5. Логіка наукового дослідження.

Вимоги до проведення наукового дослідження. Проблема і тема наукового дослідження. Ознайомлення зі станом обраної теми дослідження. Складання програми дослідження. Обґрунтування теми, дослідження, його актуальності та новизни. Методологічний апарат наукового дослідження. Мета та завдання дослідження. Вибір методів дослідження. Логіка наукового дослідження. Гіпотеза дослідження. Накопичення дослідних матеріалів. Зведення і опрацювання результатів дослідження. Теоретичний аналіз та літературне оформлення результатів дослідження. Упровадження у практику та оцінювання теоретичної й практичної значущості результатів дослідження.

Тема 6. Експеримент як складова частина наукового дослідження.

План і методика експерименту. Вибір способів та засобів фіксації результатів експерименту.

Завершення і представлення результатів наукового дослідження. Показники оцінювання результативності проведеного дослідження. Рецензування завершеної наукової роботи.

Тема 7. Підготовка до захисту та захист наукової роботи.

Підготовка результатів дослідження до упровадження у практику.

Тема 8. Робота з літературними джерелами.

Методика вивчення наукової, навчальної, навчально-методичної літератури. Складання списку літературних джерел. Вимоги до оформлення наукових праць. Письмове оформлення наукової праці. Виразність і мова тексту наукової праці. Правильність застосування наукової термінології. Цитування у тексті наукової праці. Види посилань на використані літературні джерела. Пояснення зв'язку тексту з посиланнями.

3. Рекомендована література

Основна

1. Андрієвський Б.М. Основи наукових досліджень. Методичний посібник / Б.М.Андрієвський. – Херсон: Вид-во ХДУ, 2005. – 24с.
2. Гончаренко С.У. Педагогічні закони, закономірності, принципи. Сучасне тлумачення / С.У.Гончаренко. – Рівне: Волинські обереги, 2012. – 192 с.
3. Загвязинский В. Методология и методы психолого-педагогического исследования: учеб. пособие для вузов / В. Загвязинский, Р.Атаханов. – 4-е изд., стер. – М.: Академия, 2007. – 205 с.
4. Ковальчук В.В. Основи наукових досліджень. Навчальний посібник./ В.В.Ковальчук. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2009. – 240 с.
5. Крушельницька О.В. Методологія та організація наукових досліджень: Навчальний посібник / О.В.Крушельницька. – К.: Кондор, 2009 –206 с.
6. Мортук В.В. Основи наукових досліджень / В.В.Мортук – Дрогобич: Вимір, 2005. –142 с.
7. Основи методології та організації наукових досліджень: Навч. посіб. для студентів, курсантів, аспірантів і ад'юнктів / за ред. А.Є.Конверського. – Центр учбової літератури, 2010. – 352 с.
8. Организация и методика экспериментального педагогического исследования. – М., 2007. – 198с.
9. Подласый И.П. Педагогика: 100 вопросов – 100 ответов: учеб. пособие для студентов вузов / И.П.Подласый. – М.: Изд-во ВЛАДОС ПРЕСС, 2006. – 365 с.
10. Романчиков В.І. Основи наукових досліджень. Навчальний посібник / В.І.Романчиков. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 254 с.

11. Сисоєва С.О. Педагогічний експеримент у наукових дослідженнях неперервної професійної освіти / С.О.Сисоєва, Т.Є.Кристочук; АПН України, Ін-т педагогічної освіти і освіти дорослих. – Луцьк: ВАТ «Волинська обласна друкарня», 2009. – 460 с.

12. Стеченко Д.М. Методологія наукових досліджень / Д.М.Стеченко. – К.: Знання, 2007. – 317 с.

13. Технологія наукових досліджень (схеми та приклади): навч. посібник. – Х. : ІНЖЕК, 2006. – 101 с.

14. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. / М.М.Фіцула – К.: «Академвидав», 2006. – 352 с.

15. Філіпенко А.С. Основи наукових досліджень. Конспект лекцій: Навчальний посібник / А.С.Філіпенко.– К.: Академвидав, 2005 – 208 с.

16. Шейко В.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: Підручник. – 5-те вид., стер. / В.М.Шейко, Н.М.Кушнарєнко. – К.:Знання, 2006.–307с.

Додаткові рекомендовані джерела

1. Гончаренко С.У. Педагогічні дослідження: Методологічні поради молодим науковцям / С.У.Гончаренко. – Київ-Вінниця: ДОВ «Вінниця», 2008. – 278 с.

2. Гончаренко С.У. Український педагогічний енциклопедичний словник. – 2-е вид., доповн. й виправл. / С.У.Гончаренко. – Рівне: Волин. обереги, 2011. – 519 с.

3. Кыверялг А.А. Методы исследования в профессиональной педагогике / А.А.Кыверялг. – Таллин: Валгус, 1980. – 334 с.

4. Піддубна Н.Г. Алгоритми математичної обробки результатів психолого-педагогічного дослідження / Н.Г.Піддубна, О.Л.Кошелев, Д.Е.Зубцов. – Слов'янськ: СДПУ. – 2005. – Вип. 2. – 72 с.

Електронні видання

1. Архипова С.П. Застосування математично-статистичних методів у соціально-педагогічному дослідженні [Електронний ресурс] / С.П.Архипова. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/vchu/N144/N144p003-008.pdf.

2. Гончаренко С.У. Про критерії оцінювання педагогічних досліджень [Електронний ресурс] / С.У. Гончаренко. – Режим доступу: <http://ukped.com//781.html>.

5. Лодатко Є.О. Модельовання в педагогіці: точки відліку [Електроннийресурс]/ Є.О.Лодатко. – Режим доступу: http://intellect-invest.org.ua/pedagog_editions_e-magazine_pedagogical_science_vypuski_n1_2010_st_2/.

6. Методи математичної статистики в дослідженні проблем педагогіки і психології [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ukped.com/1169.html>.

7. Наукова проблема та обґрунтування теми дослідження. Гіпотези у наукових дослідженнях [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.info-library.com.ua/books-text-8409.html>.

8. Панова С.О. Математичні методи у статистичній перевірці наукових гіпотез [Електронний ресурс] / С.О.Панова. – Режим доступу: http://bdpu.org/scientific_published/conf021009/articles/Section_3/Panova.pdf.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання

Залік.

5. Методи діагностики успішності навчання

Поточний контроль знань студентів під час лекційних і лабораторних занять, виконання контрольних (модульних) робіт (денна форма навчання) та за результатами самостійної роботи (заочна форма навчання); залік.